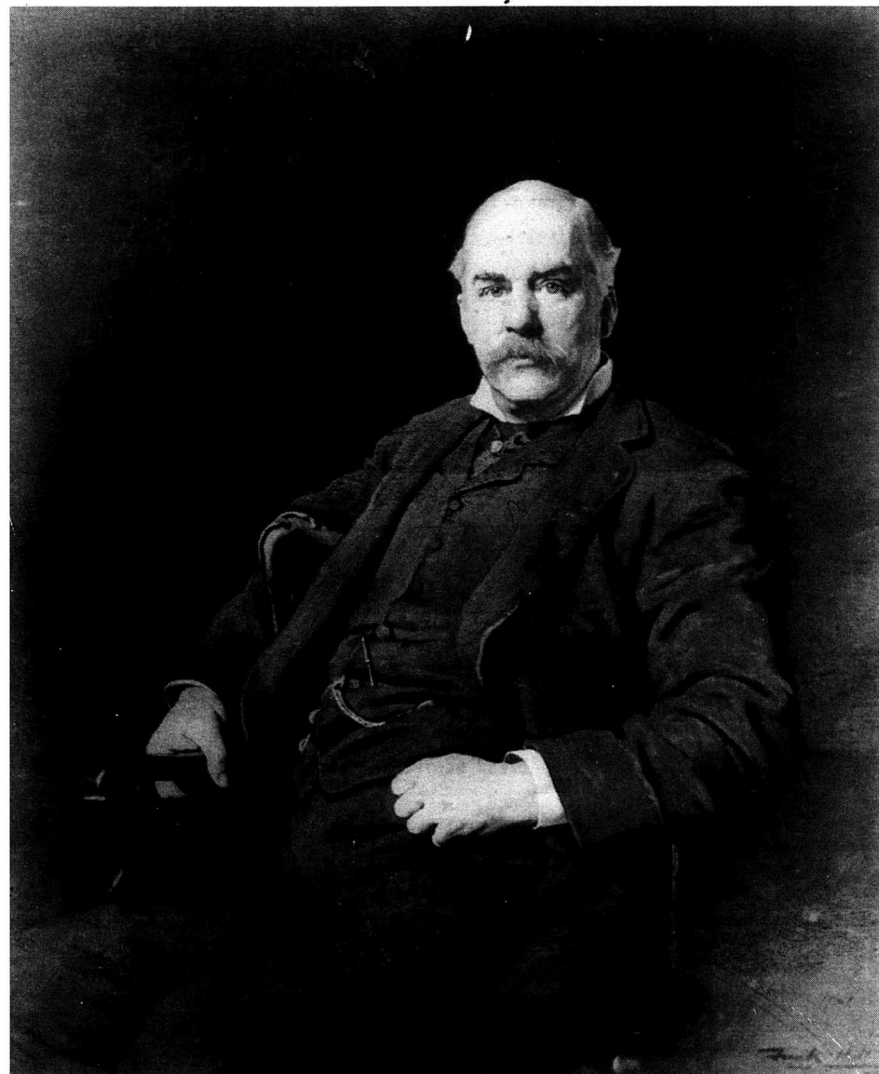


-talets Bill Gates



Egoistisk kapitalist eller osjälvisk räddare? J P Morgan hann i alla fall under sin livstid rädda statskassan från likviditetskris 1893, han löste Wall streets problem vid krisen 1907 och han samordnade jättelandets kaotiska järnvägsbyggande.

replikerade med att låta sjösätta lyxångare som Oceanic, Britannic och – Titanic. Den sistnämnda farkostens öde hjälpte inte precis IMM:s aktiekurs.

STROUSE SKILDRAR INITIERAT Morgans ökande intresse för konstförvärv, varigenom bokens långa passager av affärshistoria får angenäma avbrott. Han var ingen arbetsnarkoman som Carnegie, som inte hann gifta sig förrän han var 52. Strouse tror att just JP:s mani på att förvärva konstföremål gjorde att han försummade sitt egentliga värv. Han samlade allt ifrån fornegyptiska gravbåtar till Gainsboroughs berömda målning "The Duchess of Devonshire".

De priser han var beredd att betala, särskilt för den yppiga hertiginnan, var sådana att folk tappade andan. Men han var inte ensam. Överlag plundrades engelska slott på sina konstskatter av nyrika amerikaner. De amerikanska uppköparna visade större iver än kunskap. Resultatet blev en blandning av klenoder och skräp, som skeppades över till Amerika efter 1909, då den höga tullavgiften på

konstimport slopades. I Morgans fall hamnade de på The Morgan Library och Metropolitan Museum i New York, till vilket Morgan lade en grundplåt, liksom till den hiskliga katedralen St John the Divine. En konstännare som besökte Morganpalatset i England beskrev samlingen som "en pantlånaffär för krösusar". En klipsk skönhet, negressen Belle da Costa Greene, lyckades införa ett system i Morgans konstköp. Hon var klart kompetent för sitt jobb – Morgan var fördomsfri meritokrat i sitt val av medarbetare i finans- som i andra avseenden. (Han blev något betuttad i Belle, hans äktenskap var lika misslyckat som faderns. Någon vacker man var han inte, hans näsa blev med åren allt större och allt mera missformad, men det hindrade inte att han länge utövade en dragningskraft på det täcka könet, inte bara för pengarnas skull.)

Det sociala samvetet han någonstans hade lugnade han genom att skaffa sig nära vänner med starka reformambitioner, som kyrkomannen Rainsford och kvinnoläkaren Markoe, vilka han gav generöst stöd i deras projekt. Gentemot arbetarnas företräda-

"Morgan agerade i en del fall som om han vore USA:s centralbank eller statliga medlare"

re var han mer resonlig än många av sina gelikar.

Mindre överseende var han gentemot statliga ingrepp, som lyste med sin frånvaro tills president Theodore Roosevelt tog över rodret 1901. Alla tyckte inte som Morgan. Först kom kritiken från den agrara Västern gentemot "the cross of gold" (guldstandarden som Morgan värnade om), sedan kom attacker från småföretagar- och arbetarhåll mot "big business", en kritik som är aktuell även i dag. Även republikaner började ta intryck och kunde tänka sig en starkare stat som reglerande motvikt.

Teddy Roosevelt och hans efterträdare Taft, båda republikaner, var klart lyhörda för klagomålen. Det hette allmänt att Morgans strävanden att samordna den amerikanska kapitalstrukturen endast företogs för snöd vinnings skull. Taft vägrade umgås med Morgan.

I VISS MÅN SKÖT MAN PÅ PIANISTEN. Man kan säga att Morgan i en del fall, bland annat när han löste Wall streets problem med den stora krisen 1907, agerade som om han vore USA:s centralbank eller statliga medlare. USA:s banksystem var hopplöst föräldrat, landet fick faktiskt inte en centralbank förrän året då Morgan dog. Till hans försvar kan sägas, att han – icke utan egenintresse – försökte skapa reda i en dynamisk och samtidigt kaotisk ekonomi, som en svag och korrumpad centralregering hade försummat att åtgärda.

Morgan var ingalunda Amerikas rikaste man, tjuugo män lär ha varit förmögare under hans tid. En av dessa krösusar utbrast när hans kvarlåtenskap blev känd:

"Till råga på allt var han inte ens rik!"

Men hans inflytande var vida större än hans trots allt ingalunda föraktliga tillgångar.//